

BÖLÜM 17

STOMALI HASTADA CİNSEL YAŞAM

Seçil TAYLAN¹
Seda Cansu YENİĞÜN²

GİRİŞ

Bağırsak stoması, hastaların yaşam kalitesini artırabilmek, yaşam sürelerinin uzamasını ve sağlıklı üretken bir yaşama dönmelerini sağlayabilmek amacıyla açılmaktadır. (1-3). Stomalı bireyler, geçirdiği ameliyatın fizyolojik etkilerinin (gaz çıkarma, koku ve dışkı sızıntısı vb.) yanı sıra rol kaybı yaşaması, aile ilişkilerinin olumsuz etkilenmesi gibi sosyal problemlerle de karşılaşmaktadır. Bunlara bağlı olarak beden imajının bozulması, benlik saygısının azalması, kaygı, özgüven eksikliği yaşaması gibi psikolojik sorunlar ile baş etmek zorunda kalmaktadır. Beden imajının değişmesiyle birlikte bireyler kendilerini kirli, itici olduklarını ve çekiciliklerinin azaldığını düşünmektedir. Buna ilişkin olarak cinsel açıdan eksiklik duygusu hissedebilmektedirler (1, 4). Ayrıca hem erkek hem kadın hastalarda sinir hasarına bağlı olarak cinsel işlevde bozulma meydana gelebilmektedir. Böylece cinsel sağlık uzun dönemde etkilenebilmektedir. Erkek hastalarda erektsiyon ve ejakülasyon problemleri görülebilirken, kadın hastalarda disparoniya, lubrikasyon ve orgazm olmama gibi sorunlar yaşamaktadır (5-7).

Cinsellik, yaşamımızın temel ihtiyaçlarından birisi olup ameliyat sonrası devam etmesi gereken yaşam aktivitesi olup, toplumsal cinsiyet kimliklerini ve rollerini, cinsel yönelimi, erotizmi, zevki, yakınlığı ve üremeyi kapsamaktadır (8). Dünya Sağlık Örgütü, “cinsel varoluşun bedensel, duygusal, entelektüel ve sosyal öğelerinin kişilik, iletişim ve sevgiyi kuvvetlendirecek şekilde bir araya gelmesi” olarak tanımlanmaktadır (9). İnsan olmanın, cinsellik ve cinsel hislere sahip ol-

¹ Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Kumluca Sağlık Bilimleri Fakültesi, Cerrahi Hastalıklar Hemşireliği AD. taylansecil@gmail.com

² Öğr. Gör., Akdeniz Üniversitesi, Kumluca Sağlık Bilimleri Fakültesi, Cerrahi Hastalıklar Hemşireliği AD. scyenigun@akdeniz.edu.tr

gun model kullanmalıdır. Hemşirelerin cinsel sağlığı değerlendirebilmesi ve bu konuda bireylere eğitim verebilmesi için; cinsel konuları şeffaf ve dürüst şekilde tartışabilmeli, hastanın mahremiyetine özen göstermeli, empati yapabilmeli, cinselliğin hemşirelik uygulamaları arasında önemli olduğu kabul etmesi vb. özelliklere sahip olması gerekmektedir. Hemşireler tarafından bireye özel bütüncül bakım verilmesi ameliyat öncesindeki yaşam kalitesine ulaşmasını hızlandıracaktır.

KAYNAKLAR

1. Weerakoon P. Sexuality and the patient with a stoma. *Sexuality and Disability*. 2001;19(2):121-9.
2. Addis G. The effect of home visits after discharge on patients who have had an ileostomy or a colostomy. *World Council of Enterostomal Therapists Journal*. 2003;23(1):26-33.
3. Karadağ A, Menteş BB, Üner A, Irkörüçü O, Ayaz S, Özkan S. Impact of stomatherapy on quality of life in patients with permanent colostomies or ileostomies. *International Journal of Colorectal Disease*. 2003;18(3):234-8.
4. Cheung YL, Molassiotis A, Chang AM. The effect of progressive muscle relaxation training on anxiety and quality of life after stoma surgery in colorectal cancer patients. *Psycho-Oncology: Journal of the Psychological, Social and Behavioral Dimensions of Cancer*. 2003;12(3):254-66.
5. Akman G, Aygün D. Kolorektal kanser tanılı kadınlarda cinsel sağlık nasıl etkileniyor? *Androloji Bülteni*. 2015;61.
6. Ayaz S. Stomalı bireylerin cinsel sorunlarına yaklaşım. *Türkiye Klinikleri Tıp Etiği-Hukuku-Tarihi Dergisi*. 2008;16(2):89-93.
7. Eveno C, Lamblin A, Mariette C, Pocard M. Sexual and urinary dysfunction after proctectomy for rectal cancer. *Journal of Visceral Surgery*. 2010;147(1):e21-e30.
8. Gutman N. *Colostomy guide*. Northfield: United Ostomy Associations of America. 2011.
9. WCET. WCET International Ostomy guideline recommendations. *World Council of Enterostomal Therapists Journal*. 2014;34(2):26-8.
10. Junkin J, Beitz JM. Sexuality and the person with a stoma: implications for comprehensive WOC nursing practice. *Journal of Wound Ostomy & Continence Nursing*. 2005;32(2):121-8.
11. Turnbull GB. Sexual counseling: the forgotten aspect of ostomy rehabilitation. *Journal of Sex Education and Therapy*. 2001;26(3):189-95.
12. Cheryl O, Joanna B-S, Joy H. Intimacy after Ostomy Surgery 2018 [Available from: <https://www.ostomy.org/wp-content/uploads/2018/03/Intimacy-After-Ostomy-Surgery-Guide.pdf>].
13. Asoglu O, Matlim T, Karanlık H, Atar M, Muslumanoglu M, Kapran Y, et al. Impact of laparoscopic surgery on bladder and sexual function after total mesorectal excision for rectal cancer. *Surgical endoscopy*. 2009;23(2):296-303.
14. Breukink SO, Donovan KA. Physical and psychological effects of treatment on sexual functioning in colorectal cancer survivors. *The journal of sexual medicine*. 2013;10:74-83.
15. Cowan ML, Krane MK, editors. *Sexual function after radical surgery for rectal cancer*. Seminars in Colon and Rectal Surgery; 2013: Elsevier.
16. Da Silva GM, Hull T, Roberts PL, Ruiz DE, Wexner SD, Weiss EG, et al. The effect of colorectal surgery in female sexual function, body image, self-esteem and general health: a prospective study. *Annals of surgery*. 2008;248(2):266-72.
17. Haung H. Complications of appendectomy and colon and rectal surgery. In: Mulholland M, Doherty G, editors. *Complications in surgery*. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2006. p. 508.
18. Lange MM, Van De Velde CJ. Urinary and sexual dysfunction after rectal cancer treatment. *Nature reviews Urology*. 2011;8(1):51-7.

19. Kanan N, Özbaş A. Üriner sistem stomalarında bakım. In: Akyolcu N, Kanan N, editors. Yara Ve Stoma Bakımı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Florence Hemşirelik Fakültesi 50. Yıl yayınları, Nobel Tıp Kitabevleri; 2015. p. 95-126.
20. Schmelzer M. Lower Gastrointestinal Problems. In: Lewis D, Heitkemper and Bucher, editor. Medical Surgical Nursing Assessment and management of Clinical Problems. Ninth ed: Elsevier; 2014.
21. Burch J. The management and care of people with stoma complications. *British Journal of nursing*. 2004;13(6):307-18.
22. Burch J. Psychological problems and stomas: a rough guide for community nurses. *British journal of community nursing*. 2005;10(5):224-7.
23. Burch J. Stoma complications encountered in the community, AZ. *British journal of community nursing*. 2005;10(7):324-9.
24. Collett K. Practical aspects of stoma management. *Nursing Standard (through 2013)*. 2002;17(8):45.
25. Ringhofer J. Meeting the needs of your ostomy patient. *RN*. 2005;68(8):37-41; quiz 2.
26. Bernhard LA. Sexuality and sexual health care for women. *Clinical Obstetrics and gynecology*. 2002;45(4):1089-98.
27. Persson E, Hellström A-L. Experiences of Swedish men and women 6 to 12 weeks after ostomy surgery. *Journal of WOCN*. 2002;29(2):103-8.
28. Dorum H. Stomalı bireylerin deneyimlerinin incelenmesi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi; 2013.
29. Paula MABd, Takahashi RF, Paula PRd. Experiencing sexuality after intestinal stoma. *Journal of Coloproctology (Rio de Janeiro)*. 2012;32:163-74.
30. Silva A, Monteiro P, Sousa J, Vianna A, Oliveira P. Partners of patients having a permanent colostomy should also receive attention from the healthcare team. *Colorectal disease*. 2014;16(12):O431-O4.
31. Üstündağ H, Demir N, Zengin N, Gül A. Stomalı hastalarda beden imajı ve benlik saygısı. *Türkiye Klinikleri J Med Sci*. 2007;27:522-7.
32. Vural F, Harputlu D, Karayurt O, Suler G, Edeer AD, Ucer C, et al. The impact of an ostomy on the sexual lives of persons with stomas: a phenomenological study. *Journal of Wound Ostomy & Continence Nursing*. 2016;43(4):381-4.
33. Readding LA. Hospital to home: smoothing the journey for the new ostomist. *British Journal of Nursing*. 2005;14(Sup4):S16-S20.
34. Brown H, Randle J. Living with a stoma: a review of the literature. *Journal of clinical nursing*. 2005;14(1):74-81.
35. Baykan A, Zorluoğlu A, Geçim E, Terzi C. Kolorektal kanserlerde cinsellik ve üreme. In: Şelimen D, editor. Kolon ve Rektum Kanseri. 1 ed. i. Türk Kolon ve Rektum Cerrahisi Derneği, İstanbul: Seçil Ofset Matbaacılık ve Ambalaj Sanayi Ltş.Şti.; 2010. p. 775-84.
36. C K, Eds.) OMÇ. Sistemik Seks Terapisi Cinsel Terapi. In: Hertles K, GR W, N G, editors. Erektile Disfonksiyonun Tedavisi. Ankara: Pusula Yayınevi; 2014. p. 131-53.
37. Ian S. Colostomy Irrigation. In: Ian S, editor. *New Ostomy Patient Guide: The Phoenix 2020*. p. 43-6.
38. Dirimeşe E. Güncel Yöntemlerle Cerrahi Hastalıklarda Bakım. In: Çelik S, Taşdemir N, editors. *Ameliyat öncesi dönemde hasta bakımı*. Ankara: Nobel Tıp Kitabevi; 2018. p. 25-42.
39. Karaveli S, Özbayır T, Karabay K. Kolorektal Kanser Ameliyatı Geçiren Hastaların Ameliyat Öncesi ve Ameliyat Sonrası Dönemde Yaşadıkları Deneyimlerin İncelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2014;17(2):90-6.
40. Ferrara F, Parini D, Bondurri A, Veltri M, Barbierato M, Pata F, et al. Italian guidelines for the surgical management of enteral stomas in adults. *Tech Coloproctol*. 2019;23(11):1037-56.
41. Ontario RNAo. Supporting adults who anticipate or live with an ostomy. *Registered Nurses' Association of Ontario Toronto*; 2019.

42. WOCN. Wound, Ostomy, and Continence Nurses Society Clinical Guideline: Management of the Adult Patient With a Fecal or Urinary Ostomy—An Executive Summary. *Journal of Wound Ostomy & Continence Nursing*. 2018;45(1):50-8.
43. Sutsunbuloglu E, Vural F. Evaluation of Sexual Satisfaction and Function in Patients Following Stoma Surgery: A Descriptive Study. *Sexuality and Disability*. 2018;36(4):349-61.
44. Taylan S, Yasemin A. Bağırsak stoması olan hastaların cinsel deneyimleri: nitel çalışma. *Orta-doğu Tıp Dergisi*. 2020;12(1):17-23.
45. Gozuyesil E, Taylan S, Manav AI, Akil Y. The evaluation of self-esteem and sexual satisfaction of patients with bowel stoma in Turkey. *Sexuality and Disability*. 2017;35(2):157-69.
46. Rosen CB, J. Heiman, S. Leiblum, C. Meston, R. Shabsigh, D. Ferguson, R. D'Agostino, R. The Female Sexual Function Index (FSFI): a multidimensional self-report instrument for the assessment of female sexual function. *Journal of sex & marital therapy*. 2000;26(2):191-208.
47. Ramirez M, McMullen C, Grant M, Altschuler A, Hornbrook MC, Krouse RS. Figuring out sex in a reconfigured body: experiences of female colorectal cancer survivors with ostomies. *Women & health*. 2010;49(8):608-24.
48. Persson E, Severinsson E, Hellström A-L. Spouses' perceptions of and reactions to living with a partner who has undergone surgery for rectal cancer resulting in a stoma. *Cancer Nursing*. 2004;27(1):85-90.
49. Persson E, Gustavsson B, Hellström A-L, Fridstedt G, Lappas G, Hultén L. Information to the relatives of people with ostomies: is it satisfactory and adequate? *Journal of Wound Ostomy & Continence Nursing*. 2005;32(4):238-45.
50. AYAZ S. Stomalı bireylerin cinsel sorunlarının değerlendirilmesinde PLISSIT modelinin kullanımı. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2014;17(1):59-63.
51. Ayaz S. Approach to sexual problems of patients with stoma by PLISSIT model: An alternative. *Sexuality and Disability*. 2009;27(2):71-81.
52. Hayter M. Commentary on Ayaz S & Kubilay G (2009) Effectiveness of the PLISSIT model for solving the sexual problems of patients with stomas. *Journal of Clinical Nursing* 18, 89–98. *Journal of Clinical Nursing*. 2009;18(1):154-6.
53. Zheng M-C, Zhang J-E, Qin H-Y, Fang Y-J, Wu X-J. Telephone follow-up for patients returning home with colostomies: views and experiences of patients and enterostomal nurses. *European Journal of Oncology Nursing*. 2013;17(2):184-9.
54. Açıkgöz F. Cinsel Sağlığa Yönelik Hemşirelik Yaklaşım Modeller. *Androloji Bülteni*. 2011;47:305-7.
55. Taylor B. Using the extended PLISSIT model to address sexual healthcare needs. *Nursing standard*. 2006;21(11).
56. Bal MD. Hemşirelerin cinsel bakıma ilişkin tutum ve inançları. 2014.
57. Haboubi N, Lincoln N. Views of health professionals on discussing sexual issues with patients. *Disability and rehabilitation*. 2003;25(6):291-6.
58. Magnan M, Reynolds KE, Galvin EA. Barriers to addressing patient sexuality in nursing practice. *Medsurg Nursing*. 2005;14(5):282.
59. Mick JM. Sexuality assessment: 10 strategies for improvement. *Clinical journal of oncology nursing*. 2007;11(5).
60. Saunamäki N, Andersson M, Engström M. Discussing sexuality with patients: nurses' attitudes and beliefs. *Journal of advanced nursing*. 2010;66(6):1308-16.
61. Southard NZ, Keller J. The importance of assessing sexuality: a patient perspective. *Clinical journal of oncology nursing*. 2009;13(2).
62. Tuğut N, Gölbaşı Z. Cinselliğin Değerlendirilmesi: Hemşireler İçin Öneriler ve Klinik Stratejiler. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 2014;11(2):59-64.
63. Duman NB. Cinsel sağlık: Nobel Tıp Kitabevi; 2019.
64. Annon JS. The PLISSIT Model: A Proposed Conceptual Scheme for the Behavioral Treatment of Sexual Problems. *Journal of Sex Education and Therapy*. 1976;2(1):1-15.